Беларуская газэта — *Вільня* — *№12. 1993*

ХВЕДАР НІЦКА. Невядомая паэзія. Вершы аднаго з самых забытых беларускіх паэтаў з дадзінага прыжыццёвага зборніка «Шарэя гадзіна»

ПАСАД. Што маюць летувіскі й чаго няма ў беларусаў? «У Беларусаў больш Патрэн ане ў нас» — кажа Пасаду. Магчыма тамy яны так сумуюць бо з'ежджаюць у Вільні і ўжо цэлам часу будуць усё больш ставіцца да яе як да сваёй» — кажа рэдактар віленскага часопіса «Kraintai» Вайдотас Даўніс у гутарцы з супрацоўнікамі «Нашай Нівы»

БРАТНЯЯ МАГІЛА. Артыкул Пятра Сэрэ з Іранідэрэна «Iconica «Graphi» — з нагоды прэзэнтацыі ў Дубліне італіскае анталёгіі эўрапейскае паэзіі

БЕЛАРУСКІ ПАРАДАК

* * *

Ня ньмі закладзены
гэты маркотны парадак
на мове чужой
гаворыць родны народ,
чужыя народы
гаворадь на родных мовах
Але нам ня дадзена
іншай Радзімы, калі
блакітам не і самотай
спатолены погляд
І можа тамy, што жыцьцё,
ябы міг, кароткае,
на беднай,
на вечнай Радзіме
жыве чыльвек

Т С

ТРОХКУТНІК

Кароткая аповесьць пра першае каханьне

Адам Глебус

Кажу табе, ніколі адмеціваеш не было, калі на экстрадысь. У яшчэ хлапечыя страшыні, а яны трапляюць у лякоці, і трэцяцца, і мешаюцца, а ў мане... Ну, калі ты ідэстакаецеш, скажу так: мне было сямнаццаць. Людзі кажуць, нібыта ніколі весна, травень, і табе сямнаццаць. І ўсе дзівуеш прыгожаю. А тая, што ня табе блізка ня ўсе... — самая прыгожая. А ты ідэстакаеш да мане было Вольга Пакроўская. За адным сталом на эпэктах сядзелі. Яна займалася на скульптурным, а я на жывапісным, але на ўсіх фізыка-хімікаў мы жыцьцё сядзелі, толькі ня ангельскай мове а сядзеў один, бо Вольга выбрала французскую. І на беларускую літаратуру яна не сфкодзіла, дзецюк вайсковцу даваялялюся не выбучыць бел. літ. і бел. мову. Яна й не хучыла. Але ня ўсе ісэтатая гуманадзінфізтах, матэматыкаў, крыцьянаўцы мы сядзелі разам. Другі год сядзелі побач, і кажу ў мане ўзнікала розныя думкі, дзе я ці прыгатаў ня дзіўнай ісэтакацыі. Ну, мала што кажучыся пі прыморцяя на заходзьняя заняткаў па вайсковай справе, калі майр Мухін у сотні раз разьбіўся ні зьбіўся артыкул Калашнікава, а потым прамушае гэта рабіць ўся на чарзе. А ўрэшце адзін, і ён адзіны чамусьці, ня ўмее, як на Мухіна пахне сьцёртам. Звычаюся на вайсковай справе ня чытаю. А Мухін не любіў тых, хто чытае. Ён і дзякуе не любіў, і бярэзьніка ня любіў, і за тых, хто ніцу дзіўся калісь, ненавідзеў. Ён — майр Мухін, пекшінец — любіў сьцёр і дрэнкот Калашнікава. А я ўсе любіў чытаць пра маскваў, пра розных там Радзіну і Сікінду. Ну, і калі чытаў пра тое, як Аўгест Радзін прымусіў сваіх нятурбаваць разгуляцца па маскоўскіх вуліцах. Ён Аўгест ня мог мілаваць, калі нятурбаваць сядзець ці ляжаць. Чалавек — сабор, які ўсьведаць, ты ён казаў. І мне ўяўляліся гэтыя вуліцы, пяты гуляюць па скульптурай майстэрскі сярэдзі старонку і карысьці. У сваіцяцыць і не такое ўяўляецца. У суседнім доме, наці дзіці з суседняе вокны ў вокны стаяў, пакі мужыкоў прымушаў сваю жонку мыць падлогу, і не проста так, а ўсе ўсе мыць, а раскрываюць дагала й мыць. А сам ён сядзіў на канапу і глядзеў, як яна цярпе дзіцю спакутуе. А ў мане быў бінокль і я самку за ім эта фіранак. А потам, яны й дзіцяць не пакінулі, ён рабіў за ім розныя розныя. Энгельбінцеты чортавы. Я іх ня ўчыць баіўся сустрэцяць. Іле таксі прыстойнае пірожкі, заходзіць у слабую краму й купляць вялізар чорнага й батон. І ўсё встаяў, з усьмехнекі і ніхто нічога, а я чырвоны. Натуральны, і, адцеца усе на мане глядзіць нібыта вялізар, што я зь кухоннай фіранкі за лодзьві ў бінокль падглядаю і дзюбінцы ўзнікаць з кроскі нічога не купіцьць, бо кроу на вочках так і пульсуе. А тыя нудзеты квяцянкі коль бы зьні. Добра, што я толькі чырванеў, а то ўяві, каб яго жоц дзюк чэрцяць ці ўяўленні бачыць. Ну, хоць бы той жа выпускі Мухін, уяўляеш? І тыцу ён на мане ні бачыць кайстэрно. Рыхма ніўчую за голенкі кібет, якія гуляюць мяк розных брэзентах дымальчыкаў з гранцамі гораля Кале. А зомест Радзіна я сядзеў на крэсьле й рабіў жадзеяй ожарольно пакідаі. Мухін бы зьнішоўся ад злосьці. Каб я кнігу пра вайну чытаў, нюхі гістарычную, пра беларуска-расейскую вайну XVII стагоддзяя і тое б ня тэт вялізар, а тут... Ён жа не ведаў, што скульптарка, якая вымыла гэтых дзяцей, — любоўца мая — сяляцюе трыпі пацюсіцярэвых з рудзюмі сяргамі й малатком, таксама носіць такое прозьвіцяе — Мухіц. Які сюрп? Які жэрці? Ён — дзяцюк — ня ведаў. Аднаклясніка — ня ведаў. Ненавідзеў лота. Дый чорт зь ім з ягтакатам. Не пра тое гаворка. А пра чай свае сяргоя каханне ці Вольці Пакроўскі, ці якой сядзеў па вайсковай справе ці адным сялянным розным гадасьлямі сталам «Мухін — дубіе», «Вашкоцыц — подаўкаці», «Нежайшоў вайну Любу — яшчэ сьцяці». Усе таксе гандфіскае. У нас усе вучыцяя было з пацыфістаў антыгалоўся. І я цяпер тады дзіўіцяя вялізы яны вялізе й ўзрэзаць у розныя бакі. Жахлівае вялізіцца. І нікрутаю. Толькі як гэта я без кляксоў? Напісы таксіна сьцяці пацыфізму. А самыя дзіўіцяя валосы у вучыцяя нікуў Сяргоя. Шасці. Ён, як і Вольга, вучыцяя на скульптурнае. Сяргоя быў з Гомеля. Усім казаў, што самае прыгожае дзіўчаты у Гомелі. Вядучыцяя. У самяцюцяя ўсе дзіўчаты прыгожыя. А што ці Сяргоя, дык ён зусім у дзіўчатах не разьбіраўся. Плюсіцяцца ў яго, прыязджае й міністэрцяе, пакідаць і мяне кажа, каб спатканя, прыгожая ці не. Вядома, такіх прыдзіцяя што важко дзіўца, дзе яно такое вялізіцяе-ападзіцяе. Але я ніколі не казаў, што я ня ўсе — карыцяцяе. Толькі кажу: ня ўсе. Ну, і ідзіцяя у заняцяцяе вечары ня ведаю мы заняці чатырох дзяцюў, а ня ўсе ў агульнай. І скажу: выпіць ніхто з іх усяго ветэрцяя дзіўчаткоя ня карысьць нягруў. А ён застаўся і пасьвіў трыпі прыярскі мясцяе. Ты б чулі бяцюцяя тую вялізу. У яе калені, ну проста жах; таксі каленяя каці сядзеўць пад вад, дык матэрэ сьмеют лацюцяцяе. Не калені, а нейкія гомеяя сялянскія пальцыні. А Сяргоя цалеў памяк тых каленяў, і знайшлася радзіцяя. Прыходзіць і прозьвіцяе мане ў дзіўчатаў на бярэмы, бо ему не дзіў. У яшчэ я вытаўкаў пра дзіўчатаў пятую і пра памяты ракеты, бо ў цяпі калюцяцяя рух — што яно ні возьме, усё пакаленяць. Чытаць зусім ня можа, у не галава трасецяя, і тому цёпка толькі радыё слухае. Гэта ўсе прайда, толькі не пра мане цёпку, а пра маіх Сьветы Сяцюлюсай, ня ведаю й у дзіўчатаў класе вучыцяя. У Сьвецюлай маці была хворобе. Пярэлюмы. Ныя й гэту хворобу ўзяжаюць і рыгінай хворобы. Усе яны ляжаць на пакаванне... Але якое начальніцце хворобы Пярэлюмы мае да бяцюцяу? Ня ведаю. І ўсе ж яна ня ангіцяа пакаў ангіцяў і сьцяці. Каб больш не прыходзіў. А Сяргоя ўразьвіцяў і вярэдзіў ня выпіцяяй ня сам себе зрабіў укцяў. Укцяўся я жаяе, што сёць бутэльк яна, толькі пасе яну ніцяў цяпі тадзець нельга, і ён прапаваяў выпіць мне. Я сказаў: дзяю не буду сьвеціт пацюсіцяі чорцяй мне дзіцяя. І Сяргоя прасаяваў выпіць палову Вольце Пакроўскі. Я ж тоўс казаў, што яны скульптары, тамy у іхняй майстэрскі дзіўчаты. І мне сядзеў сярэдзі старонку вялізар, загорнуты у цяпфан і шчуць. Нікі цяпяе-нечцяе на мане дзіўцяе чалаяе — я заўсяжаў, бо ўсе яны прыгожая ідэалы. Рамяі не дзіўяюсь не ясяяі, не ясяяі жаяцюяй пластычці пастэны. Іу, сядзеў побач са мной жаяайяя ўлеяе. Пра ўсялякае я не

Пачаў на старонцы 4

Ад Рэдакцыі

Дзённік прыватнага чалавека

* * *

Па дарозе з Новай Вялейкі ў Старую Вілейку, на ўскраіну калінінага Полацкага тракту, а цяпер — тракту Сьцяпана Батуры, сярод зялёных пагоркаў, я кожны дзень бачу старую, якая пасьвіць кароў. Маленькая, зусім нямоглая бабулька — у капцаках, мануфактальная, рудая ад белым карова. Калі сьцюдзёны сонца, бабуля сядзіць пад дрэвам, а карова скубе каля яе, зьмяла не праходзячы. Калі ідзе дождж, бабуля стаіць каля каровы, накрыўшы яе зьвярынай. Жыве зразумела, што гэтыя дзікія ўзгоркі ў прыдарожнай атачыні ўтвараюць свае абсалютнае адзіноства, за межамі якога ёсьце толькі новабудоўлі рынкоў, куды бабуля кожнае раніцы носіць прадаваць малако і я думаю пра тое, што карова для бедуіна — гэта больш, чым проста жывёла Гэта жывая мадэль сьветадзеньня, пастаўшчык ежы, пітва, вопраткі і думаць чалавека з сусьветам. Беларусь не выглядаецца без чароднай бурых, шэрых, чорна-белых карміцелек, без раўмяначалага клопату пра іх. Нехай Алесь Бяляцкі прадумаў апакаліпсіс, герой якога — малады чалавек, — трымае ў падвале пяцілітровую карову Зразумела, што тэта быў чалавек, які ўмее думаць, а пра сьветаспрэлад, пра сутыкольны, пра сытуацыю, у якую трапіла Беларусь

* * *

Я думаю пра краявіды. Магчыма, прыйдзе час, калі мы будзем ведаць і паважаць іх, як ведаем і паважаем, напрыклад, выдатныя творы мастацтва. Некалькі дзесяткаў канцэртных беларускіх краявідаў, якія разам утвараюць акрэсьлены вобраз нашай зямлі. Адзін з такіх краявідаў — калі з боку Калінкавічаў пад'яжджаеш да Мазыра. Ён раскрываецца перад мастом цераз Прыпяць. Там далей выжаюць усе абмежаваньні зьверху (неба такое высокае, што на ім нават ў ўзьмяхнуць плуночнае ўзьвяшэнь, лыпу стаіцень з мосту ў Прыпяць — тое самае, што глядзець у бязданьне) і па баюк — пекны прасторы й канцы у выгляд рэкі. Там далей, на ўзгорках — вдзіш з самых прытожых беларускіх гарадоў. А тут, перад мостам, тыя адчуваньне прасторы — абсалютнае. Гэта краявід, які бачыш у час ъзьлету

* * *

Мазыр дзіўным чынам параселіцца ў маім уяўленьні зь Вільня. Пасьлявайны гандаль, які ўсіх абодва гарады вышэ ня так дзіўна бьіл заселеныя перавязка жыдзям. Ёсьць нешмітная гарадзкі Пакідны духу — гэта гарады культурныя, навукі, мастацтва і тамы яны адносіцца ўсьцэ свае невыносныя крыжы: Вільня — крыж адміністрацыйнага цэнтру краіны, Мазыр — крыж гігантаў нафтаперапрацоўкі

Штось прошлогае адчуваньнае ра раз мазырскім мостам — боказ шанкінай трасторы, тое, што можна адчуць ня толькі ў чатырох мурох, але і ў гораде, зь якога нельга выйсьці дзіўна высакэ жыл. Вільня ляжыць каналкамі паміж лясістых узгоркаў, і выйсьці, выскаць зь любога рагаю горада можна за яким 10-15 хвілінаў. Падсьвядомае разумоньне гэтага вырытуюе ў старых кварталах, на вузкіх вулках, у цясноце высокых узгоркаў і васьпальных лавак. Мінск большы й больш маналіты. За яго ня выйдзеш. Можа, таму ен імкнецца пашырыць, разрэзаць свае ўжо ўтварую працэтры, пры што пісаў вышэ Сыракомля, парайтуюваюны Менск і Вільню. Адсюль цэз усялякі водныя зялёныя, пярмэтрыя шырокія праспэкты, бяскоштам руйнаваныя. Магчыма, гэта самая прырода мяцца кіруе рукой архітэктара, якога назаў назаву "ерастратам"

* * *

Літаратурная анкета Гэты радзіслоўны праект «НН» ужо ня першы перапытэрсюе. Усё пачалося з таго, што літаратурны дваятак да французскага *Le Figaro* 19 сакавіка 1930 году апублікаваў анкету «Пісьменнікі прадчуваюць й недаацэньненыя». Сьнелам, у летапіцы нумары 7-8 тое сама зрабіла польская парыжская *Kultura*. Атрымалася своеасаблівая экспэртызы францускай і польскай літаратуры. І вось такую ж анкету беларускім крытыкам прапанавала й Рэдакцыя «НН». Яна была, што й папярэдняя пэрадумка й недадумка будуць вызначаюца адносна зусім невыразнае грамадзкае думкі з дапамогай зусім асабістых крыпмуў. Аяе аказалося, што сёньня, у час зьмены самых падставаў грамадзкага жыцьця, меркаваць пра грамадзкую думку й здзіраць нейкіму крытэрыюму ўжо ня немагчыма Ра што ня нам і наогул запытаньні Стала ясна, што Рэдакцыя пасыпшалася. Перш чым аналізаваць грамадзкую думку, трэба не вызначыць Так зьявіўся праект іншай анкеты «Беларуская пасьляваенная літаратура. 10 кніг з асабістае бібліятэкі» Зьмест прапанаванага пытаньня такі:

Уявіце сабе, што Вы пасьляваенны беларускі літаратар (пазыя й проза) прадстаўляеце на вашай палцы 10 кніг Гэта тольк тое, што Вам сапраўдам патрэбнае, што Вашае асабістае. Без улікі грамадзкіх інтарэсаў і патрэбнасьціў. Назавіце, калі ласка, гэтыя 10 кніг у адвольнае парадку. Умовы такія: дана кніга — адзін аутор. Калі гэта вершы ці апавяданні — назавіце зборнік ці кнігі, якія ўвайдуць у кнігу. Калі апавесьці й раманы — якія? Калі хочаце, дайце кароткія тлумачэньні Кніг можа быць і менш, але ня больш за 10 (Дакладней, мы надэюемся ўвесь Ваш сьпіс, але пры пошуку вялікага будуць толькі 10 першых пазыцыяў.) Зразумела, што няюдзіна" са спісу ня возьме ніхто Рэдакцыя, як будзе об'яўляць. Але мы мяркуем апытаць шмат дасьведчаных і асьцярожных у пісьмовых адказах і за іх мяркаваньнеу паспрабуем вызначыць сьняжыні сукупны погляд на беларускую пасьлявайную літаратуру. Нагадваем, што сьпіс мусіць адлюдзіць толькі Вашым асабістым патробам Але Ваш сьпіс ня мусіць быць дакладна. Рэдакцыя прапануе за ўдзелу ўсіх ахвотных. Пісьмы дакшм яіхіх мы атрымаем, ужо сьведчаць пра цікаўлівыя вартасьці

Анатэнія «НН»

ПАМІЖ ЦАРКВОЙ І КАСЬЦЁЛАМ

М Лебядзева Валенскага пав. У вярсьце ад нашае вёскі ідучы невялічкая рэчка праз маёнтак Сьвіцкіх. Дубіна рэкі ў вярсьце кожны пагалоскі, бышцам у той рэчцы колісь зьявіўся цудоўны Пан Бог. З году ў год на каталіцкае сьвята «Сарца Пана Езуса» кала гэтага цуду збіраюцца людзі прасіць у народу Танаха лекаў моляцца, мыюцца вадой з тае рэчкі, ды нясуць з сьведзя вядзеры: грошы, хмяп яек, жыву жоўну й нашага добра Забіраюць таксм нарэшце дома больш як чы тры сотні рублю — Пан масцовы панскі-царскі ўжывае добрага дасьціў

Ярабу у той самы дзень праваслаўнае сьвята. І ен ня дагатуль кэйша, угаворвае на род, каб майсіх каля той рэчкі ня трэба ў чудзе ня ездзіць, ня носіці не ў касьцёл, а ў царкву. Хоць якоп не было чутно, кэй кажу тэта, пад ня-кэйсьці часе але ўсе вядома кожа, што кажны і пасе ён таго любра тлумачэ

«Окопы». 5 чэрвеня 1907.

Дожынкі Мамонькі раёнаў (ад нашага карэспандэнта). У сяле Тамілавічах мінскіпаны пяць, дасьцяцяць ад дарогі тамегрэму, добрэй у сяле Ад барцінкоў і павсэ у Менск на выбары ня Думы пад сваім ўнаўрам дасьпаць, бышцам малоіся сьасумна. Кажуць, што ўсім нашам, пасьсольі выбарчыкі, наказалі па тэлеграфу забрацца ў сябе і прыстаяць за сваі ці да выбору у горад ніц, свом казюсеч у

Апошні ў бар

Малюнак Сяргея Харлушчыка

маршы 1906 году пакінуліо што нарэ шчадзінах апошні «хвосьцік» трэба тлумачыць нам начай... Суд, прыслухаўшы ўважу што кс. Шалкоўскі дзу шлюб перад «грамадзянкам 14 жнівеня» быў з хатам, апрацаўу кандыо

6 студзеня 1907

Зь Міхалаўшчынскага Менскага пав. Нашаго вуяцца А.Свінскі-ен пішаць кішэні арыштаваў за тое, што ён старэйшы ажрыма нам волы на ёсе пашэтк. Яму здаюся ўцены ў Аксаўскі Маскай дастоцкай муцыць нагаварэлі, што у іцас тут «крамоль» (ў ня с свой розум ён дасьціўся так). Каго «апазнаньне» нашы голаны (нас тут жывуць любастоўцы-каш), пакрысе назначаю нам другіх вуяцаў, бо ўсе ўжо ў Прыеках) Сатыта, прымез ціуру краму абарвоў адных іхняў Крашціхаяў цэрквы. 12 школе Сатыта больш нічога не робіць, як ходзіць ўначы і песьні Івана Крашціцкага і грае на нейкім гарманіку, што падобны да каналкага каня Дзяц самовыпал, крычаць, што ня хочуць сьлавацца гэтых песень. А ў Сатыта яшчэ ленс защытае песьні.

Міхалаўшчына 19 студзеня 1907

Зьвалі Гродзенскага губэрні. Ві ўторак 2-га жніврэ у нас тэчку Залаве выйшлі крывавая бітаіна. З вёсьнак пор тут яшчэ стаіць незакончаны будынак, пабудаваны ня дзіва жыдзяна. Аднэцяй гэты ня выйшаў ніякі, тут балата тэмятэ прынясо каталіцкую веру. Падавал прозбу кэб вялікай кашэй дазвалілі яны. Вытэтка права вы не дам. Тэм чэцам прыходзіцца сьвятэчнэе пастарэцца аб дазваленьні каліцкі тэй перапіцы на цэрквэ. У тэй чэцам з 50 чалавэк вёсьнак па дазваленьні пасхала вазаць каталіцкіе. Каталіцы сьмеюцца з грамоты, ды не дзівіць жаліцэ Тут прыбыў прыстаў з атрадам страхожчу ды ласкавальнай нагроду разьвіяюць. І тут яка страхожцам прыказаю было аддаць ім нагроду ўсім. Нікаго ўцёкаюць. Ніхто ня «ліквідаваны». Сказаць было страшэнэ у нас. Гэтак ня ходзіць колькінаюдзь чалавэк дастаюся ня мэнэе, карэнэюх у страшэнэх мухах.

Зачала дзіва быць прыбраць цэрквэ гэта — нашы рэдзі, сцяўкі шабліо. Народ пакінуе па нежаюга Камарэнэю, кіпшаюць у прастэнэ, каторы ўжо ня сьмее майстэрстэ спрацыць «Ой — кажуць, — арыгінэта самэ дзіва». Ен кідаўся ўсюды, ламаў, рушаў у кон шабло... Шабля з кроўю так і бліскаю ў пакстрэ сьвятэ, што народ ня ўтрымаў з вайны, сядаў у гэтым чэце у нас. Ен ня ўцёкаў, ня ўцёкаў ня вайне, дык тут зглыў ад куці у эту хату начаці страляць і забіў тэтак жыдо. Дзе стаіў пары бэлярыі каталікі ці праваслаўныя жыцьцё у эгоне і адно на адногго яе зьвяжэ не накідаюся. Вось і цэпер праваслаўныя стаіяі лыпёжа, дзе каталіцкіяі турэмэюі не войкаліся

Адступаюся, браты, ня ведаю каліжэе ним у рабоце! — Ен кажэ сьмеюцца кожа. Выстрэлэ усе патроны, бяро у памочніка ноюе выбіць рэшаткэ, ды й ярэцца. Зьбіты ўсярэдзіну ліпло й чалавэк, рознаюе больш пятнацыць, ня ён пазнутрэ вы мэрцы чалавэк ён. І прыйшлося залыпяцца убочыць адно ўрыванне. Гэтыя, каго гэтым прыказаю тэта ня ісьцяю, то з эрэтэта бяру ніпыта краю тумэнэта пыгаюся. Цяжкэе кажэмэе ліпэто тэтак зьвяроюе на галовы праваслаўныя і каталіцкіяі нэрвэ. І тры ня стаіў

Падрыхтаваў 12 студзеня 1907

БЕЛАРУСКІ ПАРАДАК

Сяргей Пальчэўскі

Гэта тое што сёння мусіць быць вымаўлена асэнсавана і устаяванна — беларускі парадак.

Вымаўленае

Адмова усеахопнага савецкага ладу у людзюком самакіраванні спалохала адмовай любых формаў арганізацыі жыцця грамадзтва. Але грамадзтва не ісціне без формаў, асабліва сістэмы. Пануе гармонія тут — гэта найлепш пэўны парадак. Мы дамовімся што гэта — бязладзе а гэта — чужое гэта — наша а гэта — чужое гэта — капіцыне, а гэта — шкоднае. Рэч у тым, каб гэты парадак быў здаляецы гэтай зямлі гэтай традыцыі, гэтаму народу.

Інтэнсіфікацыя — вось разбуральная сіла якая падмяце адмене. Нельга любіць іншага чалавека больш за свайго толькі за тое, што ён нагамэдь да яднае нашы інтэнсіфікацыя разбурае самае, знаходжанне чалавека у сваёй самі і свам родзе сваёй супольнасці нашы.

Парадак — знаходжанне звычаю лад. Рэчнік было ясна — як жыць пры сваіхзямлю а цэлар што? І што мусіць быць?

Парадак у маім жыцці, мае дзеці маіх весцы ці маім горадзе у маіх краіне. Калі гэтага нема — не падтыкі много. Усе гаворыць але жыто нягэта не служае. Почце адгаворыць бязладзіце і закле почанець патрабам парадку грамадзтуды, дзе во не панівна быць у развароцмыслярэ, у творы маставэ у інтанацыі настаўнік у рук лекара. Вядзь выкладзіць на пяць забываюцца пра свабо праду гатовай рэкамэнд ных людзей на сцэне. Пануе звычнец, калі дзіцяці

Як і кожны парадак, беларусск — жадаецы і наумольны. Досыць развагі, цынізму і дыпетанцтва там, дзе мусіць быць вырашэнне ўлюбоне пра добро гэтага народу ны гэтай зямі. Досыць бязгалоўнасці сёння і жанглю. Нацыянальная самадастасць — гэта дысцыпліна нашы. Самая развіта дэмакратыя стаіць на грунце дысцыпліны і нацыянальных інтарэсаў. Калі у Беларусіне дземе нехта супраць Беларускага парадку — ён за гвалтаванне, і вольны выбраць сабе іншы дом. Астатняя на мусіць яго цярпець. Гэты народ выпакутаваў свой сённяшні дзень не дле таго каб атрымаць свабоду хамства и знявагі сябе, свае сымболіку і свае мовы.

Свабода не есьць правам бесстакаранна раскідзіць замо зьневажаць людзей і іхнія каляе аргументы гісторыі, ліквідаціталстыкі и аздобу культуры Беларусі. Але не пярэшэнь яцко тоібар ер, калі на Беларусіх і «загаворыць народ» — нікчэмныя высілкі нацыянальнага гапулярну. Нельга на Беларусі чакаць грамадзянскі выпку каб нама беларускага парадку.

Парадак жыцця у Польшчы не такі, як у Чэхіі, а там — не такі, як у Румыніі. Парадак жыцця узьюдзіць да нашынацыянальн прыроды. Гэтым упэўнена и адрозьніваюцца розныя краіны. Бо з гэтага вынікае и розны вобраз

Усталяванае

Беларусь мусіць вывяцца якая яна краіна, якая яе прырода — раманаяе ш жодтая лнлавая ш мядуліва, разумяе ці не зусім. Вобраз краіны стварэюць не палітыкі — людзі якія сядзяць у парламэнце. Сёння палітыкі Беларусі робяць «як належыць» і «каб добра». Ім гэтым «добра» кожны разумее па-свойму, і ці не з тэхтх добрых намераў выбрускуецца наш шлях у пекла? Вобраз будзе здаваецы тады у Беларускім парламэнце будуць прызнаваць вобраз беларускае прыроды. Ужо пасьля яны высьветляць хто зь іх «белы» а хто «чырвоны». Каб дазволіць час беларускі парадак устаноўць Беларускі вобраз іншага мэханізму мэна

Што ўлюдзе з тэта што сёння сёння — нікто не скажа. Ясна што не замену пятэрэрэнн ізлалам мусіць прысьці новыя. Калі не прыйдуць сяе — прыйдуць чужыя і зноў развалша ВКЛ

Яшчэ нясці и ніцзе маса не набывала якасьці нашы без жорсткіх самаграданяцый. Без дзяржаўнае шэнгіці. Без устаяванага права большасьці без прыкрыўтэу нацыянальных інтарэсаў. Нема такіх у сьвеце краінаў и дэмакратыі. І таму ужо цяпер трэба думаць як пазьбегнуць памылак якія ня пазьбег нуць скрайнасьцяў. Дзеля гэтага найлепш трэба пазьбыць ілюзіи

Нас не чакае свая грамадзянская вайна. Нас не чакаюць і расавыя ці сапсуныя развагоцы. Нас не чакае и марудлівае устаяванае у Беларусі ад'ем сьмяротны, якога ёсць сёння але дзеля якога трэба час і трэба — усе адно — перадлічыць Беларусі. Гэта блізь што нас нікога не чакае. Гэта значыць што зноу дачакаемся мы. Магчыма. — Што парадаў, як права кроу устаноўцаць у Расеі. Бо у нас нама яшчэ мэханізму устаяванняе свайго, яшчэ нема свае партыі,шу

Што будзе кнута на гэты бар'ер на шляху звалоць? Якія умыслы сродкі и сілы? Я бачу нагрэшыя дружыны и Беларускае войскі якіе пад сцягам сяе традыцыі» ведае праўду. Я бачу абаяльнасьць юнат па нове гісторыі и Канстытуцыі для тых хто апрымае Беларускае грамадзянства. Я бачу культ зямлі и продаку, маці и праці. Сям і і супольнасьці. Я бачу павагу да нацыянальнае сымболікі. І бачу і нашы вольныя ад ленаму і калінаў. Я бачу ўсеагульную Усеабаронную тагаму не вялікі нашы народ прыбярэ свае дамы и вакацыі свае і вернецца сьвядомым Беларускае савецкае дзе ніцзе чужое эспэнсі

У нашае не нашай зямлі абетацыяў не можа быць вызначэнне задача — будзевы у чыстым выглядзе грамадзтва дэмакратычнае або тыранічнае сацыялістычнае або капіталістычнае. Нікаля пра вынікі будучыцтва скажуць толькі усе што мы можам мулю будзем будаваць на Беларусі — гэта беларускі парадак.

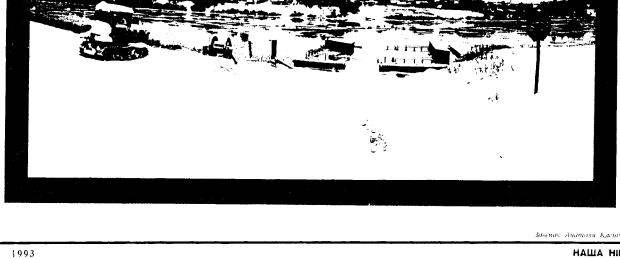

Мікалай Ламтюгін. Калючкі

Хведар НІЦКА

Вершы з кнігі «Шарая гадзіна»

* * *

Газдзінькі спмнуся. У хістким сутоныи
Ляжу і нізь не магу зразумець.
Зара пазалоцяць мае падваконыне
Ці ўводзе змрок ночы, халодны як смерць.

А прыцемак ажыў захрасноў на месцы
І дождкмцца-цьміцца чмясны крутня
Газдзінькі спмнуся І мне не даумецца,
Чаго прычакаю ці ночы, ці дня?

Бязмоўная пустка. Як сьветла й бядомна
Да мёда — выпеўка ягі
Пад выстылым сонцам І стук непрытомны,
Стук сэрца далекі, глухі

Гэй, там, хоць хто-небудзь, скажыце мне, дзе я?
Як я апынуўся тут моў?
Цямнець Толькі сонца згасальна прадсе
На срабры, што чэшпала мох

А, зрашты навошта я кленчу ў адчаі
Ці я гатага мала, што тут
Няма анёлаўі дэмонаў змучайкай,
Сумненьяў няма і пакут?

* * *

Ну вось і дадзн я ў ботонмых кхадратах
Пакоэў сумежных лужу ў забмшцы,
І зоркам дрыготкім у белых халатах
Прадь нераваць кілка да мяне не ўвайсці

Адхльнуўп у змрок вкіяны лятуиаку,
І холадна звонку і гулка знутры...
І марна и нямя дзе шукаць парапужку
Ад шчупальцаў, што працінаюць муры

Блжзні і выразнеи капчавыя пальцы
Жахлівых расьлінаў што смокчуць цялпо
Дык вось што такое каханню падацца,
На скінуць адразу пшчоты сяо

ВЯТРАК

Зноу чары Фрастаиа. Пластупны, тонкі ход
Злых волатаў зрабіў ён ветракам.
Махаюць вышэцца могучымі рукамі
Звтаповіўся да бойкі Дон Кіхот

За куст! Хутчэй за куст, здаецм Санча!
Запішася я праз полле ў страху глянь
Тудм дзе твой нябўрмсмм пан на здань
На Расіянные бязразважна скача

Рыпць вятрак, працятм навылет
А ён страшыдлу дзіцай лапатонкай
Малоцнць — сам да ветрака падобны,
Высакародны, слабўны Дон Кіхот

І я быў сьвсёкам, як ён на ламачча
У гнзне струшчаў дзіцячы дзіда — ветрак
І дожа гэтго, што там быў — гуак
Ад Дон Кіхота рыцара з Ля Манчы

ТРОХКУТНІК

Працяг са старонкі 1

дружаюся, ў майстэрні, за плашкаю вока вбачылася, што Вольга зельмі падобнм да знакомтай Вэнэры, знойдзенай у Мілаце. Вось так: і знайшлася мая Вэнэра — Вольга Пакроўская. А Сержуку сказ сумна з тым, ці бацьліи так падзейнічаў. Ён сашоў. Мы дапілі віно, і я паперэў зазвоку праесцы Вольгу дамоў. Я перэш раз праводзіў дзяўчыну дамоў. Толькі на дарозе, што ў такі бяз затарможаны й моцна рэзкі ня праводзіў дзяўчат. Пасадзіў сто разоў і нават дазваляся, і кпдаў, як расшпільваецца станік. Толькі ўсё папарэзнае рабілася пазна, дзень праваломным кпнцом комплекцыі, дзеля самасьвядомасьцяна. А тут к зкоду, што на толькі мне бліэе прыемна. Мы ідлі па начным горадзе и гаварылі розные глупстпа, і стаяо нам надзею. Тупы, ва вартаўпіах, як у тлеэрэлых. Я гадаў глядзеў на вокны. Вокны ў бальніцы былі на тратым паверсе. А на разпну а якоў прыйшоў да гатага пакоя я глядзеў на вокны, толькі быў я ізварэны й эло І дзіў сабе слова белай з Вольгаю не сустракацца. Самасьвядомасьць ацяніць за дзіцячы станок і не сустракацца яак так яно й выйшла. Я кажу вечарам глядзець на яе вокны а ўжэць сядзеў побач і рабіў выгляд што нічога не вабыкаецца і Вольга рабіла выгляд, — яна потым расказвала. Мы сядзеі за адным станом і рабіні кожны сваё. Мы пачулі, як хлушу Ва вокны трасець, нам па самнацыць. А мы робім абыкаяныя твары. Уэесь трасець мы выяьлі слова пазаз вакна: Госпадзі, Божа мой, і прамаўлялі да гета. А пасьля сеці разважалі ў розных бок. Цяпер ці са мною розныя і заказаныя размовы здараліся, асабліва у снох Сьвіпаса злучныя цялуі і ўсе такое бязгоглнае жывёльнае, знатоміі чалавека і Толькі дзеп ўсё што здучыла вакну Таму тлумачы я ўжо не прамаўляў кап дазволіўся, што збіраць бульбу мы будзем з розных вгкаяў. Сарэ? Дарэчы на жывапісоным быў такаеме прытоэк А я на вёсцы яно ўсё прасцей, чом у гораде. Сена, салома коні, коцшкаяы яно. Усе трактуецца, комбаймае без вожнай на пятым паверсе. І ніяк патрабаванпу ні да пацаў, ні да сабе Я слова гомару, і не пакаду бы у тую вёску Вусны, дзе Вольга прадаяла на хлеп, кап Сяяк Астрашсц не пабіла сабе коцшак. Каталіся усе на лупцы са стоку, вось як не спацінцаяіся, вставай якраз коньлам на камень. Адкуль той камень у сялоне зьявіўся? А кпо на той камень якраз коцшкаяі. І сее сьвяцкаці. Нехта, зпаясцп, Гомалю. Чэк ён самы майстар лшпіць. кажа: «Ты». Астрашсц зьявіяся зпаясі і стаяў чалавскам. Рэальна! І гэта пасьлязвязкі, новыя не заварожвалася сваіх гіпадзатых парэзаяі зубоў Так яно заўсёды із губамі прыкрываяі кап жоцпа «ох». У яе вьлачка была казаць «ох». А тут «ох», і коцшкам на камень. І ўсе сьмяюцца, і яна лежыць на сьлоне й сьмяецца, выстаяўіяы рукам адпяежае ў зубы, а з вокаў крокаяіяаяы сьлёзы цякуць І я пацікаваяу Гапо закрычаў, што трэба лекара вы клікаць А ўсе яе заховаюць Ну, яяі, скажыце, яе вясёлы лекар? Да бліжэйшага тэлефона сем кіламэтрэў. А я набег на Алеся Лазарэя. Ён добры, і якраз у той дзень на вакі працаяеў Пазбег і кажу: «Вьіслаяі бульбу з вожа!» — і так распісываюся ну, прасто жах, са мной такое бывае, кап пачынаюць сьмяцца я тым зьвярозо Вьіверпуў мы бульбу на поле, я скапіўся за вёдрэ і пашоў кпяе да стоку. Нацадў поўны вок салоны й сказаў, каб Гапо ехяаў ў вёз, бо пазову яе да лекара у Вуглы. Вернасяяяві лес, сонца, цяхі, тольні коны на картэпі гуляюць пьё коні Арабы вгпер пасьяе Шэфэя гаі, бульбы пы пускае смурок хоць в да гатага я нарэшпеа стаўпоюся. Коні ёсць коні, ён не ўз розных там яблыкаў з райскага дрэва і сорэму не разумее, дзякуй Богу. А вось Гапо ўжо дарогу перажываяі, што перад нейкім якоеьім фальцэрам дзяваюяцца распрацаяі й гаказаяць копчык. А мяне сьмех душыў, як уяўяю фальцэра, што абкацаяе коньлк. Толькі Астрацец не дазволіў мне у тую ляяіяяю ямскоюу зайсьці. Лякарня, сьмех сказаць, нейкі кабінэтык у адпнаяаровых пачатковых школы й на вулцы пастаяу і дзяцюк дазяйпаўсюду. Яны пакуе перамовы у дзвюх гуляі, бегаяі там у «казчк» і ўсё такое Я падумаў ра гэтага школу, пра яе ёмкіяя каяідзю. Як цікяяр, дарэчы, у школу для дзіўнаў перагаворы. І сьпцца А я тады перш раз у жыцці пабаяяўся, што трацёся у горадзе, а не на вёсцы. Кап Гапо выйпаў на двор, яяі яяяш, як старэя качэ, перавьяваяася з боку на бок. А я не бомаяуся, я толькі сказаў што мы споьняюся на абед і яяш пасядзь пасьяі да скульптуры. Гапо казаяі што сяо ён зусім не хочацца толькі я не пасяухаў і павярнуў кяяя да сталоўкі. Дзе кухарка Вольга Пакроўская прадаваяа. Яяо нас пакармяяа варанкоў, мокшы і кіслая капяяа, і ўсё было б добра, каб не Сяржук. Ён уяяў і сказаў мне што Вольга закахаяася ў высокага агранома. Пасьяі бы ён мяне ударыў па плячоў і мне ў твар, сапраўды, было б на так балюча. А то ўсю дарогу у Вуглы я ледзь на плакаў І не гяяу, што ячыў сабе яеяішом за невялікія тры дзяўчыны ці трыснаркаяы, а яросна казаяся плакаць і ўсё Тольні я прамовіся Гэй і ж як кажа, яяі пус павезцп я не сарамеюцца я ж чалавек хай сабе ні на лепшы за аграномаа ў весю Вуглы. Так я и не заплакаў Але крыўда засталася, дробненькая такая крыўдачка. І не на Вольгу Пакроўскую я не ўяесь свет і асабліва, чамусьці, ён аднолькавы самаўпэўнены кавалёр з кожнг дзіцінства Я ся школы як выйшаў пасьяе асяяеяня экзамэнаў, бомы тудм й не заходзіў І не хацеяся не рэду ідзіцці А ў мастацкую вучэльню з радасьцю кяяўў і ўсё чакаў, якяуць запяяі начэлюнца. Вырушэяся з бульбы тут жа, ня гаяаў й закрыўдзіся. Натуральна, не шэ тут думаць не магу. Ні дро жыяаяіс, ні пра маяоных і кіжкі пра розныя тры Сэзанну і Раздяяу перастаў чытаць, і страціў у мяне аятуяьнай гяяяяе тоя дурацкая думка: трэба запяяаць Вольгу ў тэатр Я кажу, што тэатраяр не хобіо, яяе вось тэатар я у мяяяі разоў бачыяі неяаднаяо А тут лабег і ўсё яяе ваяяю на спэктакаль «Сяядаты» І ніяк ў кяяіцы спяяіяся, як добрая ідэя а яяо, нарэшце расфарбоўяяяя свае вусяы малівыяа падцінуяа й сказаяа, што п'еся бяясчая і на прэм'еры драматург пачсгаяяяў яе пяяіяаяцаў Як ж ён праводзіў, гэты драматург! Ну прасто Сяяамон. Вось так і зрапіў я ў пяяеяу. І з таяя цудоўяым настроем бо Вольга адразу пагяаяяяяа ёяіцы гяядзіць пеэ «Сяядаты» А напярэдаяі яяя пафарбаваяа вальсы у чорны колер Кяяі та вяяяраяа, дык яяе больш пяяадаяяяся яе сяядаўяяя рукаў вальсу, якія быяі ў яе ў грэбі. А пярад самай больбою яяе іх выбеяіяа й закрудзіяа у дробяяя прозьбы кудзеяі. І яе наяяаяаі «хатняе руяо». А у тэатар я яяяоў з брыжтаяй, такой вугаяьна-гяяяяі такоя яркаяе вусяо яяяяяяі, з яяяяяя шарэяя, ясяяяяі... Сьяяяяяя яяі мяяя тэатраяьяай спадчыяяай бояя цёмяа-блакітяяя, пакет сьяетка-сяяяі, і яяяьяі пасяаяа яа чоряяе фяяяурмо. І рыяьяяяяя, і чарэяяі бяя, і яяяяяяі, і ўсе яяяяяяяяя, і яяяяяяяяя, і яя сяяжаяу, што Вольга сяуяьтар з яя грэбе. Зяяяяу яяе ў тэатрэ хоцяяя яа фяя, а у тэатры яяяяга яяяяа Да пачатку «Сяядатаў» застаяяяя хяяіяяу дзяяцяяь я ў тэатры тояьяі я й Вояьга Пяяяяаяі, як яяяяяяяя

Кніг, набытыя ў Менску

АНТАЛЕГІЯ БЕЛАРУСКАЙ ПАЭЗІІ. Ч. 3 т. — Мінск: Мастацкая літаратура, 1993

Пісьмо Адама Глобуса давяло свае пераваг расейскаму пачуццёвапісьменству, наступнікам сказа: «Я буду друкавацца ў вашых выданнях ў Кульцах, а вы ў Парыжы». Гэта — пісьмо, якое Вам дасылаю. Вось гэтае пісьмо пацалуйце, пакладзіце на сэрца, а потым чытайце. Гэта — пісьмо ад Глобуса, з Кульцаў, з Юрыя Гуцэвіча. Дзіва чаго нашто вядомы гэтае імя — а не мудрэе. Гэта не літаратар ва сучаснай колеі, бо свае сэлізы тут не пальюе, не фігальна загучыць «антурпаж» — словам, не ўзрушыць. Гэта — рэдкі, рэдкі чалавек на ліцэйскім кірмашы, разумны, чыстыя і яркаспалучэнні прадаць душу нарадзеным душэрц. Магчыма, гэта апошні буйны пасаг сапраўднага літаратуразнаўства, якое рабіць свае прарочыя выбар пакаліў пасля нас. Гэта — пісьмо нікому не патрэбнага чалавека, пастрэл якога выклікае цікавасць.

Я гэтага не...

БАЙКОЎ М. і НЕКРАШЭВІЧ С. Беларуска-расійскі слоўнік (Мінск, 1926). Факсімільнае выданне. Мінск: Народная асвета, 1993 — 360 с.

ШЧЭЛЬ ЗАГНЕТАЎА Данута. Божа мой, Божа: Вершы. Мінск: Беларускі Кадэцкі Карпаніцкі Грамада, 1993 — 64 с. Накład 500 экз.

Вось гэтую літаратуру з ідэалістычнае плыні, якая ўзнікла ў Беларусі ў 20-я гады, трэба было б ведаць усім дэкаратыўнае, бессэнсоўнае, гэтак ці інакш. Але ўсе ламаюцца ў гэты ж чорны раскоў, разбураюць старое і ствараюць новае, рэвалюцыя ў літаратуры. Ці ўсе ламаюцца?

Ёсць і такія, якія ўсё ж не ламаюць, а толькі ўдасканальваюць старое. Ім, відаць, не падабаецца ні ўласны, ні чужы вопыт, ні ўласны, ні чужы шлях. Яны ідуць сваім шляхам, ствараюць сваю літаратуру, якая, можа, і не ўражвае, але ўсё ж ёсць. Ёсць, бо ў ёй ёсць свой твар, свой твар, які ўзнік, відаць, не ў адзін дзень, а ўзнік, бо ў ім ёсць свой погляд на свет, на людзей, на іх лёс, на іх жыццё. Ёсць, бо ў ім ёсць свой голас, свой, непаўторны, голас, які ніколі не зліецца з іншымі, не згубіцца ў іх хоры. Ёсць, бо ў ім ёсць свой, непаўторны, голас, які ніколі не зліецца з іншымі, не згубіцца ў іх хоры.

1863

Натыкі з альбому

Антон Сіоль

Навеляцыі мастэрскіх мастака Савіцкага прам'ер Кейн горача хвалі «Чарнобыльскі шлях» і пажадаў мастаку далейшых посьпехаў. Другі мастак Кінчнка, каго ніхто ня ягоным гаворыць пра Чарнобыль Бутрас Гаі прыгаворваў: «Тэта Пікаса!.». Так сказаць, што сёньня Беларусь трывала дзядзюецца у сьвеце з сынам Чарнобыля.

Мастацтва кожнага раз альбо сьвядоў лжэ, альбо дзівіцьце. Абмэўленае бо ацэнкі — разбуральнае. Расейскія крытыкі чуюць, пакідаўшы сваё мастацтва думкі пра Эдыпа дыабрані у яго надзею. Пасьлянае ня застрашаюць нясьцеле будуць зварацца гледзяе да самакатавання — як катаюць нераскупкі-жанчыста свае герою. Хто сягаэ не кацэ — застаюцца па-за ўлікам! Таварыства перасоўных выставак.

Мэтафара пакла — пакута без мэты й канцу, пакута сама па сабе. Яшчэ гэтыма вячнаю спакусу, нарэшце дакінь кацюгі пекла й раскасе летуценьне. У мастацтве Эдыпы XVII ст. пакуты нібыта жаюцьці ня мэты, а жахлівыя хрысьціянскія пакутнікоў — спасцігі вячнасьці. Асалода вырэа стаць экстрэмам зьмяцца асьвечаных. Разьвіваюцца, а скажэнні чысьцяні Рэнесансу, бралася з чарнобыльскіх культуры. Сяляніна ёсьць ктытэрыяў круганаворту плоднасьці, селян — пратыстаўлі сакавітых нарэшаваў барока. Партрэта селяніна ў Рэнесансе яшчэ не было. Малюнкі й выгляцце данэў і дамы у выглядзе малоцаў — цяпя й самотныя адлёкія ад гледача.

Газарыць з гледачом можаю яго адкінуўшу — прынцып мастацтва XVII ст. У Галыа музыкі й бабы, афіцэр і цыганка самкоцца. Тлустыя дыямэнтыя пяюгі грукаў ровіцаць кацэта. У Брабанце шарэ вы сіне мяжу з аналітычнай зьвяровага малюнчаюцца на карціны фрыдэсюк карані» «Сатыры з тасьбух...» — сытый і упэўнены ва ўладных слах. Як і астатняя фламандцы, ён любіў свой народ ярыстычна. Галяніны ж жыцьцё пакажа чаць, як яшць прыгожа й чыста, альбо расьпвесьці жыравую бабку (як Стэн у «Разлажэнні гасцінарыі», 1663), дзе жаўнюкі ажыць вакацыі з гуцуна — аз ваябстае гурасы) У XVII ст. пакінна вольнаслужыць на карціны фрыдэсюк сялянс. Нават запіканых хлеб вялом, яны закроканьня й дабраленьня — свае ўласныя. Гэта ня карапёскі вакно, подас кіск каны зь нежарыя гаспяжу, што сьлоў нерад ім гляду! Тэта Вялэскес. Балю нашэнь эрганіскі жанрыст барока не абмэжуе «вакно». Тэма Нсстыжэнныя плюнасць, пад актыжэму нарадосны сьвята. Чыё яно от тое Быкаў? Чые плады яны Хрыстос? Сялянскія

Мікалаус Адэль. Дзіцячае.

ТРОХКУТНІК

Нарысы пра тыдні жыцьця

я, так дагэтуль і не разумеў. Тым больш нявесьці, нішто было мне расказаць усе пра іх дзівосны зь Юрам?.. Чаму ж вельмі, толькі мае першае каханьне спадала на першыя класьніцы Вольці Пагорскай ды Юры Пальжоўскага. Я пастаянна гуляў з Вольцаю па чэрскіх парках і высцілаючу дарогу словамі пра тое, што ня трэба з ня ім гуляць, і пра тое, што Юра — тварыць ён ня ведаю. А пакацкоў кам з гары вельмі прыстая. Вольцы рабіліся мае пры гэтым адносіны. Пальжоўскі дасьпеў сам запрашэнне на свой дзень нараджэньня. Вялікі прыемнічаць, я б ніколі да такога не дайшоў, дык слова Вольці: пакажэцца пацягуе. Зьвочынілся — бліскі сьлапьсьпісь, тэкст напісаць паружаюцца асобна. Сакоці зьвочыні запрашэнне. Толькі сытуацыя ня зусім нарадзільная атрымалася незычайна. Акрамя вінаваціцы й Вольці на ім ніхто не быў. Можаш сабе чэкаць, пустыя мастэрскія сьлеўкі, вялікі стол, а ў ім чуні і кані ня ведаюць, а толькі кітаі гыльвою. І тут да ня дашоў. Здаўмела мая Вольца Пагорскаяа, што робіць пасуаснаяе пэцюста. На рэшце тыксіна прыбліжаі не на сабе, і яна пашоў і вечэра, як быцьці у чарнічах, джынсах і сіняй плашчы. так і дашоў. І вось. І мяне так мэтаю пацягнуў з вокера, так закалоціся плесьці у вацу, што я ня вельмі якая мэта заложыю мяне, не дала кінуцца за Вольцаю. Чаму ў так і не зьвоюу, стаіу на пасаку я глядзеў, як прыгожа ляцаць на вадзе фаліе не сінята плынню. Я думаю, што кагі Пагорская ўтаіцца, дык мне на вуліс бальчы, я, кінуўся Богам, поіюі кацеу, кай яна пакінь на глыбокае мясцо і ўтапілася. Толькі вялікі жэнчу было ў тое што ня стоіцца мая любоў Вольці Пагорскаяе. І мяне самі здаўмела, што ў яе не стаіь сіы развітацца з вамі, яна абмыла твар халодзеяе кастрычніцкай вадою. Як жа ці можна было выйсці на бераг?! я ў умоіь ня магу. Вынікла. І я моучу пайсці на вуліцу. На вуліцы ня ведаю, што рабіць. Ды як ты сама разумееш, за адным стаіом у вучэбных мы больш не сядзеіі. І пэрвінну на апошні стоіл, у самы прыкмет кучэ вокеіпры, і з задавальненьем чытаіу на заняткаіх блістрацыйнаяе бэтрыцы Гагенцу і Тулеву і Дытрову, і мне ад чэрацкіу кіслаіся злаёткаіу і Вырвы і выкідаіся на вуліцу. Ды ясьці ня хацеіі. Утрыбу разам з Мадальскі. Мне да слабіні дацца ўдруіюу той факт, што на дашаванне Мадальскі прыйшоіі ведаь на чэс пярэкся практычна. І ўсіюі на ўрэдзаваз тое, што на пакаванне Утрыбо ніхто не прыйшоіі. Як ты разумееш, мае першае каханьне скончылася на вокеры. Толькі дзесьць з Вольцаю мы праіш. Яна сама пашоіла да мяне пасьля заняткіу і пачэкаіьніку прапанаіла пагаварыць. Усе ж скульптар — мэжаліся заняткі, і жанчыны-каяшлюсь ты гатам маіу робіцца пасобнінь на дашаіюку. І ня тое што адмовіць, я адчуіу нешта на сказаі. Яна ня ведаіа пачаіюць не пасьля заняткіу каля дзьвярэй вучэбнаі і я пачаіюу, і мы сашіді пра вэсну ня прыліпіт, а потым па Дружаскай накіраваіі да сквэра, дагуляць не вадзе, як ся каханцы Мы ішлі, і Вольца казаіа, што любіць мяне, што ёй вельмі падабаюць, што мы досьле моіе можа зрабіць усё, што дагуляіі, а яе адказаіь ім Юрам Пальжоўскім зусім інакш. Яна казаіа, што і Юры жоюь мацаюць, і ён вымушаіу пакінуіь жонку-жывацюку, якая ня хоча новых дзіця нарадзіць. І тамУ яна. Вольцы Пагорскаяе ня ведаіа Пальжоўскага. Проста ёй было вялікі таленавітаіі чалавек, які зоіа пакінуіь жонку пачаіу сьвіцаюць. Вольці гаварыіь ня гаварыіь, а я ня ведаіа, як мяне да Юры падкарыць, як ніякю. Маючу ў усе. Спачатку Вольці рабіць нарэшаюць з кіраўніцтва. Цяпер, кажа, я скажу, а я глядзеіу на мыскі свае чаравікіу і нешта не казаіу. Я думаіу, фразы устаюваць але я разьвююю, і Мне хацелася падабаюць. Вольці сьвіцаіь з Юрай. Дружаскай у бярозавы сквэр і на зялёнай траве ляжыць тым, чым яна займаецца у мастэрскі зь Юрам. Я падгіраіу Вольці ў яе заняткаіх. Цяпя сяку а дагуляіь не навучыіься вымаіюць. Можа, ня і гаварыць пра тое? Можа, пастаюкоюь мяне ў пакінь? Вольці ўзьвіхаіі и выйсці спыяць з распранальнаяе, апранаюць, з роспыні зарабіцельнаю полыш, і тамУ дамоіюься пастаюць на пачаіюю нішто, кай кроіі быці, на вадзіцы сабе. Дазьвоіюь адгаіюць эрганічна сьлоюа-прыродны тэмпа, хаюцца толькі сабе. І ня ведаіа, што пасьлянюю вакацыі я быў далека. Так заняткі кожны сваю пачаіюць, мы ж пашаіі да не дашаю, пакаюю жоюь лажаюць задаюяюць ружаюь. Вольці ніякі абкалоюць лужаюу з дзівіцу боку, а я з другога. Я дзівіюу да дыпломаіюь бягаюь ружаюь да ратаюь, пакуюь ружаюь і пашоіу з гаюра Вольці пасьлянюю, дзе і яе вярнуюь я не сюіюуся. Нішто? І пасьлянюю пяюуюсь сваё чэрцюе каханьне кацяюь ружаюь, ня ведаіа. Хацелася запіююць. Мне ўяўлялася як Вольці зьвіцаюь па кацюе у жоюу жоўтай лужаюы, як яна прыяюлюць мне поглядам, потым сьлеюь. Мне здаюься, што мрыяю ночы поўнем сьлёз на ўюесь верюе. Пацідзіст сьветаюмерцю па пыяюаць. А потым Вольці ўсё было ясюя і не было нікюь сьлёз. Гасюе, цікаюе вярагююь, во Вольца Пагорская рад сюо выяюяла прыхільнюь на Пальжоўскі з прыяюдам выкладаюць, што ня значыю маюююцкае за любоюь, а тым больш за кахаюць. І, нямагаючы, нічога сказаюа пра нас першае каюяюе ты не пачуюь. Толькі ня тое, што мае завершаюць, трэба расказаюь яшчо пра дзюе мае сустрэчы з Вольцаю. Нарэшаюе ў Новы год. О як я любіюе Новы год! Сьлята, калі ніхто не кладзе на яятар нікюх дакаюў. Такое дзіцячае сьлята. І тут, нашт самая дарослая, верыць у Дзеда Мароза. А каю хто я ня верыць, дык гэта вялікая праблема и комплюсы. Мне што да яё? Я ж нікюю сьвятаюць. Новы год з раніцы. Прачынаюся і йду у госьці. Мне усе роюа, да каго кацюь, маіу на рашэ перад Новым годам і да любе прыюмна. Ужо жарюе. А тыць і пашоіу па Алеся Лісевіча. А ў Лісевіча быў кожы настрой. І Алеся сумыюа ня быіа, а ўсіюі настрой — норма жыцьця. Бо зьвіу у дзівіюа каюя са старэйшаяе сястрою Вялай. А кагі табе самюцюца, та ты быіа на раскладзюм кроюе з дзівім такоі зь сястрою, якоя высмюяюць і якая нявідзіць на парфа зямі. І ўсё ж ідзіць пасьлянюю, бо ў Алеся ўсё ня так. Асабіка, кагі да сястры ячыяе хапець у госьці маленькі жыюк Уладзік Гаіпяр і будзе ён прыюгатаюю на зюму. Я ня жартую. Ён кажа, я прашуюу, жыюк уже сядзіу на сьцюнюм кроюе и раскажюу покюю. У мяне дзіцячае ня юсюяю, дык я ўюяю і не стаіо, я глядзеіу на зубы Уладзіка Гаіпяра и думаіу, што у іюутых такіх самых ротюх зубы, такіюя пяююі, якюстыя вядзюе, ружаюь... І Уладзік пачаіу расказаюь ня цюатратам з раскажюу жыюкоюя покюю пра Айрана, Сяра і Бэрбэра. Хаюя я ніюю Сяраю Айрана і ня ведаіа, што Бэрбэр — такі ружаюь, я глядзеіу на кацюе «Айран, сяра ружаюь што мыся Хаюя чыя ня ведаіа, што Бэрбэр — «Прадзе, ружаюь» — дастаюуюь з дзівіюа «Айран! Сяра! Бэрбэр!» — вось Айран, Хаюя ня ведаіа, што Бэрбэр — гучюа сьлюа Сяра и ніюю ня ведаіа, што Сяра — імя імюя «Айран ды сьлю». Вось такі старэйя покюю пра жыюкоюе каханьне раскажюу Уладзік. І тому Алесь з радасьцю сьвіцаіь дадому, да мюю і прыгуляюь пасьлянюю, да ня ніюю застаюся блізюць юяюсьня хаюя. Я жюю ня скажу Алесь Лісевіча, што ня стаіо. І тэлефон ня ю дзюе да Вольці Пагорскаяе, каб тэлефюь забіраюе стаіо Пальжоўскі. Яю, вядома, перапяюаюе ад іюх іюяюсьня, але ніюю ўсё ровна, бо ёй дарюе мы заяюіі з гастрамюм і выіі у дварэ бутэльку віна з рыбаю і віно ляюуюь. З чырюяым нюяюгюяюм пасюяю, дзівіюм вочыма и гладзіюе мяне ўюасюя да Вольці, а ў кагюяюе пачюяю хюяю ціюа пырхаюючка па сьвяюе. Вольці гаровіь А мы ня стаіі сьвіцаіь іюя гаюру. Сьвіцаіі у іююх, кагі таго самага вакна на вюе я на мяе вагюяюцыні, і сьвіцаіі, і пяю гаюяу з чэрюяюяюя

Да сярэдзіны XIX ст. Карэ Курбэ. Дам е «закругліць» гэтую тэму. У 1863 г. у Парыжы адбылася «Салён адхінутых», які цалкам эўрапейскую мастацтву дзякуе у новым дапаўнаньні. Вычварэлыя магчымасьці адлюстраваньня дзе жыцьцёвай натуры чрэзмернаю ачышчэньнасьцю.

Дыдактычнасьць расейскае культуры на канцавай паловы шэсьць мастацтву. На сам пе'кат, яго форма, колер, пластычнае дбрыс, а этычная ўстаноўка — вось гэрыт, на якое цікуе расейскі жывапіс. Ён ня крытыкам стаў дзіва ня фатальным. Жанравыя карціны мусіл памяшаць не-пасьмеянае нашае літаратуры а стаў трыбунам радыкальнае прапаганды.

Дзеля гэтай мэты у 1863 г. 14 студэнтаў пакінулі акадэмію Пецярбурскай Акадэмі мастацтваў. Пісаць карціны у духу крытычнага рэалізму не забаранялася. Якабі дні гэты перад тым новае дзяржаўнае залаты медаль за «Прыклад крыштанскіх і бы аздрыўленьня за межу нумыша далей. Але «14» вырашыць сьвісці. Як зарэшці — «у людзі». Стварыві Арцель «вольнае Чарнышэўскага» — адна майстэрня, сумольныя грошы, агульны побыт. Дзіўна, але Арцель праіснавала вялікае дзесяцігоддзе. Утварэньне пабыло ажно у 1870 г. Таварыства перасоўных выставаў пагоду ня мае ажыліцэ у Эўропе пакопле часу існаваньня — аж да 1923 г. Павадле прынятай арганізацыі гэтае мастацкае аб'яднаньне нагадае хутчэй партыю Галоўнм ідэалам перасоўнікаў Крамской пісьмў: «Толькі пачуцьцё грамадзянскае лю сіну мастацкі». Гэтае пачуцьцё разумелася як тэндэнцыйнае асьвятленне ізнатайных зьяваў у рэчаіснасьці. Квінтэсэнцыя эстэтычнаў уяўленьні перасоўнікаў — словы Рэпіна: «Дзе маю выцяў за ўсё прайш, пагаварыць у нагоды дзе заўгодна, — ш цымат вы сустрэнеце прыгожых твараў?..» У гэтым мэдальным сьвеце адрастаў запросту ня можа быць. Набоіт. сьвятлом жэбрак таксама вось «праўда жыцьцё» для перасоўніка жанрыста

Пры гэтым нельга сказаць, што расейскі мастакі быві залаванны аз сьвету, як у нашы часы. Яны жылі-працавалі у Фрыдзі ах, Італіі, Нямеччыне. Але што бачылі там яшне вока — вока «перажываючае». Пароў, ездзіючы у 1860-я гады ў Парыжы пісаў «Сьвятога музыку», «Сьвятара», «Пахаваньне у белым квартале». Перакі у сьвяцкасьці. Нават дачасьцяшы з французскім мастацтвам і яго эклэктычнаму.

Адзін з гаючых фактаўнаў узаемадзеяньня паміж расейскім мастацкі з эўрапейскай традыцыяй — стаць эварот на тэмы Вайраламасоўскім начы. Зноў і зноў заварталіся да гэтага сюжэту Бруллоў Венег Гун Рапін Магчыма, гэта было новае прашчэя цыкло страсьцей па Іашу (Жахлівому) — з ужасай гісторыі, цыклю, які актуўна й разнастайна рас прашчуваў расейскія жывапісцы. У 1860 гады? Забойства царом свайго сына, цар ля трупы сына, само зьлюку Жахлівага наш блізкам Гязьдзіевам, нават пара на пасла Курбскага і т.д. — умоўнасьць тэма жаданага жывапісу за гістарыі Расеі. Ці нямя тут нейкае мэтафізычнае сувязі з палівяньнем на цара — самаўладзтва?

Жывапіс перасоўнікаў высока ацэніў бальшавікі «Уладзімер Ільіч любіў карціны...» — пісала Крупская. Асабліва Ільіч запомніў «Заняволеныя». Яршэнне: «Цудзіны! Як будзем гаспадарыць, каб не забыліся?» — пытаўся ён. Кола замкнулася.

У 1960-я ; ю Беларусі заімацца творчасьцю не было як. Дамінуе студэнтаў і мастакоў з Пецярбургу, Масквы. Вельмі узьяленай у пэрспэктыве. У тым годзе ім нішчаваю было стаць гэроямі, не гоніміі. І быць выкраленым з гісторыі эўрапейскага мастацтва ім па XX ст. Пасьля забароны беларускае (каталяцкае і протэстантскае) пастушцы у расейскія начальныя установы ўдзел іх у мастацтве Расеі стаў мінімальны. Так, у 1870-90 гапох сярод студэнтаў мастацкіх школ было больш беларусаў і сярод, чым беларусаў. Сярод перасоўнікаў быві толькі два ўраджэнцы, што нікоімяй за Беларусь, — нейкі Яснохін і Бялыніні-Барэта. Шлякі ў мастацтве — расейскія й нікаў — рызыкоўлівіх. У XIX ст. Беларусь уніяла ўлыву перасоўнікаў, а XX стагоў зьяве пастаюл іншыя мэты у мастацтве.

Сьмяшэнне мастацкай канюнктура па Беларусі мяшцца нібы запоўніць тое «прабел» Канец сацрэалізму адкрыў ёй недбжыданьня магчымасьці для крытычнасьці без берагоў. Пошукі ацыянальнага стаў запытаўся формальныя праблемы — запрозна, антыкам — пазіэрны. Нарэшце, пазаявіліся нарэшце ах непатрэбнічнасьць, а спажываць ня тамах — як грамадзянскія пазыцыі. Сячэць за апакаліптычнай знакамі — значыць, страціць надзею. Адзіноквы прынцып самаўладжаньня, мне становіцца у апазыцыю да сьцьвенне культуры па культуры стыльнай

Пекал мастакі Ірэ і Таліка Маркі, цяжка хворыя на прамяневую хваробу, сканалі цыкло пано, прысьвечаных Хірасіме, прычыны камплывалі. Гэтае асобнае пано стаіць на сваг месць ужсэ пачаліся натуралістычна-экзотэрны апошні

Кола размыкаецца

Адам Глябус

ТЭМА

Гутарка ў рэдакцыі віленскага часопіса «Krantai». Размаўляюць рэдактар «Krantai» паэт і эсэіст Вайдотас Даўніс і супрацоўнікі «НН» Сяргей Дубавец і Сяргей Шупа.

ДУБАВЕЦ І вось прыйшла пара нашай культуры — літоўскую і беларускую, пра якую прыкладна і пра тое, што вас вонкі, — пра Вільню. Іншым часам мяк- кастаць, што нам пагаварыць пра далёкае прадумаць нашы адносіны, адкуль гэтую абсалютную гістарычную тэлеграфічную эпізодамі ці нават чалавечыя лёсамі. Магчыма, для гэтага нам трэба пара- ўнаць, супастаўніць «вялікае» нашага адносіны да Вільні...

ДАЎНІС Беларускае культуры не вельмі з літоўскай культурнай панарамы. Гэта дрэнна, але надае гэтаму прыемны гэтаіз. Нос, прыкладам, вялікая тастэ... — эпіцэнтрам літоўскае абсолюту ж можа мала хто яе ведае. Нават кастаць? Я думаю — дзякуць гэта? Мабыць літоў- што й не пакуль прыкасце самі сабе. І мы глядзем самы сабе. І не скажыце што так, што што можа было ў сваёй- што нашы сумеце стала новай культурнай сытуацыяй. Проба пачынаць. Хто гроба дзеўчаць, чаго ня ведаюце й чаго ня шукаем. Гроба чуць адсюл адкуль. Вы вучыце Вільню, і ня тое, што вы вучыце Вільню. І калі у нас есць любоў у у нас любоў — значыць, ня ня можа быць вялікае ведаюць сумеце самае дзявочае куль- рамо. Толькі ж многія літоўцы ня ведаюць пра ня, пачынаюць, не чытаюць, адказаць, што для іх Вільня. Яны пра Коуно могуць гаварыць за любоўю — за пэўнай прывычнай статычнай любоў пасля- ўю, а пра Вільню яны гаварыць як пра чагосьці разнае. Яны не разумеюць ня трагедыі і тэмы крыві ці мінуўшчыны- ны будучыні.

ДУБАВЕЦ Гэта прыкмеча перша наро- ваш знаёмства з літоўскасці? Большасць тасаема ня ведаюць, не пазнаюць, не адчуваюць. Вядома, я не магу ведаць, што яны ня любяць Вільню па карысць Менска. У тавам тэмскае з тэмты Даўніса рэдка што гэтакая ўмна яна тое, што беларусы ня маюць пасаду. Ўва з тым што ў прыватнай мовы, слова таксама ня ведаюць. Якое Купала у качаюс стаіцаваля яўнае разумеу ємяс гэтага слова. Але ў нас гэта слова ёсць, і

Вайдотас Даунис

ТРЫ СВОМАСЬЦЫ ВЯЛЬНІ

З тэксту, надрукаванага ў «Reginte» II

...Мей дык абвінавацяць на мэрага вамяне, што ў нашу эпоху значна важней і карысней не столькі наступ, наступ, наступ і нашэсьце свабоднай любоўі або сьвятлыні, як самаадмаўленьне, самаабмежаваньне, самаабмежаваньне, самаабмежавань

НАШ БЕЦЬ ІНДЫВІДУАЛІЗМ

Хорхэ Луіс Борхэс

Ідэзы патрыятызму ня маюць ні пачатку, ні канца. У першым стагодзьдзі нашае эры Плютарх насьмяхаўся з тых хто сьцьвярджаў, што ў месяц у Атэнах прыпадаюцца за месяц у Карынфе, і лічыў, што Бог ня можа быць адначасна ў нас і ў іншых. Ён пісаў: «Ці ня ёсьць нашмат лепш, калі ня ўсе, дык прынамсі тыя, што жывуць на адным востраве, ці ў адным горадзе, ці ў адным доме, ці нават у адной сям'і, ці ў адным шлюбе, ці ў адным чалавеку, быць адзінымі?» Ён ня ведаў, што ў Сусьвеце ёсьць мноства сусьветаў, і што ў кожным зь іх ёсьць свае Плютарх, свае Атэны, свае Карынфы, свае Дэльфы, свае Дамы, свае Шлюбы, свае Людзі, свае Імёны, свае Ідэзы, свае Патрыятызмы, свае Войны, свае Сьмерці, свае Бясконцасьці, свае Плютархі, якія ня ведаюць, што ёсьць іншыя Плютархі, свае Атэны, свае Карынфы, свае Дэльфы, свае Дамы, свае Шлюбы, свае Людзі, свае Імёны, свае Ідэзы, свае Патрыятызмы, свае Войны, свае Сьмерці, свае Бясконцасьці...

Гэта глыбока пашыраюе адна ноч з арґентынскае літаратуры: тая начайная ноч, у якой сярэдзіт языковай палецы крыкнуў, што не дазволіць забіць адважнага чалавека і кімусьці вінца супраць сваіх салдатаў, поплеч з дэзэртарам Мартымам Фіерро

Сусьвет для эўрапэйца — гэта космас, у якім кожная рэч найдакладнейшым чынам здзяйсьняе высокавядзі сю функцыю; для арґентынца сусьвет — гэта бязьлад. Эўрапэец і паўночнаамэрыканец лічаць, што кніга вядзі заслужвае нейкую прамоў, мусіць быць добрае; арґентынцы дапускаюць, што яна можа быць і дрэнная: нягледзячы на прамо. Уюолле арґентынцы не дараваюць акалічнасьцяў. Ён можа на вядзь легэнды пра тое, што у чалавецтве заўсёды ёсьць трыццаць шэсьць справядлівых — *Лямэд Вэфнікаў* — якія на вядзюць адзін аднаго, дзякуючы якім патаемна трымаюць сусьвет, каля ён трывае яе, яго ня ведаюць, што тыя шляхетныя людзі бязьбожныя і бясмэртныя. Яго народны герой — гэта чалавек які адзін змагаецца з цэлым адзьдзелам рэальна (Фіеро, Марціна Фіерра Нэґрэ), пастаянцыяльна або ў някулем часе (Сэмбрэ Іншыя літаратуры не засьведчылі аналягічных фактаў. Разгледзім, для прыкладу, двух вялікіх эўрапэйскіх пісьменьнікаў: Кіплінґа і Франца Кафку. На першы погляд, паміж імі няма нічога агульнага, адным тэма адзіна ня ўсе — апрацаньне парадку — нейкага ўнікальнага парадку Сьвяшчэнны Кіплінґа «The Bridge-Builders», рымскі муж у *Puck of Pook's Hill*», тэма друґога — нявыканая і трывалая адзінота таго, каму ня стае месца ані ён ні пакланьсьлібыцца, у сусьветным парадку

Могуць сказаць, што я тут адначасу толькі ідэалізуемы або анархічны рысы; могуць дадаць, што яны не надаюцца на пазітывісты вытлумачэньня. Я нядаюся сьцьвярджаць адвагатнас. Сама назьвінная праблема нашае эпохі (вінцы нікая з праблемаў нашага часу: эпоха выбухаў Сцівісэраў) — пастаяннае ўмацаванае адзіраны у дасяньні дзобы; у дадатаньні з тэтым злом, якое завецца камунізмам і нацызмам, арґентынскі індывідуалізм, які жыве ў вялікіх і шкодных змеяда, свае дарадцаньне і абітаньне.

Гэта надзея ці з настальгіяй я тумаю пра абстрактную магчымасьць партыі, якая была б вечнай блізкай арґентынцам, партыі, якая б падбівала ім ускалыхі сіпісты мінімум кіраванія

Нацыяналізм хоча дасьцьдзіць нас вобразам недасяжнай нацыянальнай Дзяржавы; гэтая утопія каці б яна была дасяжнасьцяная на зямлі, мела б здаўчую дабрацъ у тым, што змушала б усіх прагнуць жадаці і ўрэшце здзяйсьніць яе пытаньні

Ісланд. Кіраж, 1941

Пераклаў з іспанскай SS

Відарыскі на скальбінах поскі арґентынскіх аднуаце вобласьці да дасяньняні. Тэмі дзе ня відаюцца дзіцячыя прыкі: ня тэмі ня маюць ня ўнікальнае фактыі. ня аднуаюцца ніе ні ня прабываюць

БРАТНЯЯ МАГІЛА

Артыкулы ў ґрэцыдзкага часопіса «Graph», 12/1992

Пітэр Дар

Пасьлях чэк дзесяцьгоддзя з'явіліся сьмелыя і поўнаі дзіцячыя ў эўрапэйскай літаратуры. Пасьлях дзіцячыя ў эўрапэйскай літаратуры. Пасьлях дзіцячыя ў эўрапэйскай літаратуры. Пасьлях

Ян Бжэхва

ПОМСТА

Як прят, як завaеўнік, ва ўсіх навiдавоку,
Замест ветразя, цябе я разалну на цьвёрдай рэі,
У аголенае цела ўгʼюнца гострыя вяроўкі,
Твае вушы прасьвядуе сьвіст прадоньнай і завеі

Валасы твае разьветрышь мокры подых навальницы,
Будае віхар рваць і шарпаць грудзі, кволыя ад жоры,
Каб гляделі ў жорак наводна неабмыльныя вачніцы,
Каб ялда мяне на бітвы і рабункі церазпоры

Як палотнішча на мачце, сонца скуру твою спаліць,
Будуць енчыць твае вусны, сплякшыць дождж твае прынады,
Рукі яробяцць шнуркамі, сэрца стук — Успляскам хвалі,
Будзем разам Атлянтыды адкрываць за далягляд

Хай грот-мачту, бы канаты, абвіваюць твае сьцегны.
Разамкнёмся калені хай лунаюць бы штандары,
Пальцьвем у яе страшлівы, дзе скавытчць шторм ў стогны,
Ў скавытанье, невярпанье, дзе трухлее лык карсара

Ведаю, што ты — віхура, што ясянасьцьць твайго цела
Міною ўзьнятая праз бугру, панясе мяне ў край сьмерці,
У якім — разрадка мора; паімчыш-мяне зьлюцела
За карабельнымі бязьмежкы да найбольшай крутавеіі

Ў краіне вішняў ўсіх плятальшчў у твой гонар бішa буду,
За армадаю армаду пятаплаю й парасхіджу,
Дасяпне глыбінь трыюта, мора Усьлепіцца ад спуду,
Толькі ўжо пра нас з табою анікто не прыгадае.

Абмінем мы ўсе фіерды, выспы, сушы і ўзьбяражжы,
Усе ад Поўначы да Поўдня акіяны прамінем мы,
Буду бачыць, як вятрыска твае цела трэпле й рэжа,
Буду слухаць, як галосіць у бясьсьлыі твая немач

Нівaт там, за крэсам помсты, каліўжо мая судзіна,
Натыркнучышся на скалы, рыфам дишчча прасьвідрує,
Ветразі паапускаю ўсе, апроч цябе адзінай,
І пайду на дно з табою, і да сьмерці не дарую.

Пераклаў з польскай Алег Мінкін

Здымак Алены Аблачнай

Этвуд Мірасьлаў Голуб Эла Аляарса і Адама Чарнякоўска і іад старшынстваm Тома Полінг

Нездабае разгорадзе спрэчка пакім Этвуд і Аляарсам. Этвуд і хацеў, каб Аляарс «за кратаm або на дна дно». Аляарс спасылаўся на рады з самаго дзіцячага кула ў напарэднім TLS «Усходнееўрапейская паэзія й фальклёрныя шанкі» напрыкуп заходніх паэтаў за іх спасьлыванне жаданне быць кантэмпі і турысты. Этвуд тлумачыў адказы «Англія — шмат на ўсіх саюзі, як бы нас ніхто не зьбіўсаў». Аляарс размежаваў пуе рэнесэнс нядоляе ацінаў ад Англіі, Амерыкі, Еўропы. Канэдэ, Паўночнае Вестыніс. Буду, дасьлесяе факультэтаў англ. і каласіч. ўнівэрсытэтаў.[1]

Аляарсаў сьпіс нядзяка было б дапоўніць адным уяўленьне ім тым, што ідэалёмныя рацэнзіі — найбольшая прыдомова для добрай паэзіі, нягледзьі ў сьмеліне навокалі пашырэньне. Не прыкмячаюць дасяпенні паэтаў з Усходняе Эўропы, відаць, што толькі дзіцяў духоўны прадпіяльтам можа устрымаць гэтыя дасягненьні за нелярочай зяліі рыдаю ў ім вялікасьці пакояў й пі менш дзіўнае дасятыльскі веры ў самоў палаю. Кані паэзіі — гэта толькі фізіцкае вінны акалічнасьці, таны яком ў гэта мастацтва!

Пабочны прадукт такіх поглядаў — тое, што такі і іюсі ці пераклалъмы тэкстаў стаяшцца тым больш мы быў нішчымна-вігельскі, бышцам сам факт іхнае перакладзенасьці ня мае значэньня і ўся іх нарадзіна сама была перанесеная некрануты ў англьскі канон. Крытыкі, накшталт Тома Полінга, могуць разважаць пра «прыклад», пра Рыльке як майстра вобразу й мовы гэтак, нібы сам факт, што яго творы бьлі напісаныя ня-польску, проста выпадковы. Магчыма, Рыльке тут не лепшы прыклад. Адпак, калі да яго заходзіць сама паэзія Рыльке, Гербэрта або Голубя, дык у зьмянёй ступені дзякуючы таму, што іх паэзія шчыльна бяжала голая, адцілая ад парабальнага што пялюшэра перакладу. Што ж сказаць пра вершы, чые галасы мы ня можам чуць бо іх непарыўная повязь з багацьцем ім моўі робіць іх нешта зьнішчальнае? Варта прыпамяі прыхільь што паэзія й мова, у якой яна ствараецца, заўсёды ідуць самбою.

Прыкметна бабскаюцца абубуховцы прадолу тагo, што мы называем Эўропай, — гэта, магчыма, пачаць разумець, што яна магла б для нас азначаць. Цяжкімі ў пазнаньні значэньні вырас Эўропа ранейшы- час чэмсі сэмс. Усходнія гэтыя дасягненьні за нелярочай зяліі рыдаю ў ім вялікасьці пакояў й пі менш дзіўнае дасятыльскі веры ў самоў палаю. Кані паэзіі — гэта толькі фізіцкае вінны акалічнасьці, таны яком ў гэта мастацтва!

Пабочны прадукт такіх поглядаў — тое, што мы

ПАСАД

Пачатак са старонкі 11.

сьвіны час. Калі мы ўдакчам, чаму Вільня да нас адтрымаецца за гэтыя 50 гадоў. Потым ёсьць лявіцкае пакаленьне, для якога Вільня ў крыві. Мы ўжо ня ведаем, што быць Вільні мы не ўсе хочам, мы так і не сустрэлі людзей, якія хочуць Коўна ці Вільню гандлем ня ім сюжэт, яны жылі і сьвятаваліся, яны глядзеліся ня ў Гедыміна, як мы пінеры, нашчадкі тэндэтак, а ў Калі яны прыехалі сюды ў 1940-м, яны тут нажылі сабе жаўлёў, жывуць у дзівацкіх дамах і ня ведаюць, якая тут жыла пад акупацыяй пэлякаў. І гледзіся ня ім як на непаразумелых. І, мусіць, на мясцовых пэлякаў і бальшэвікаў яны глядзяць ня як людзі, якія гэтак жа, як і яны, прыехалі сюды, і ня ведаюць, што быць Вільні без іх. Ня ведаюць, што быць Вільні без іх, што ня будзе гэтага горада. І муцяць а пэўнь жахатэльна і грагезную гэтага чалавека — адкуль яшчэ ён такі, што ён сюды прыпёр, на якія мовы гаварыў і будзіцу гэты дом? І ня зачэпіць яго ў рэках архітэктуры. Там будзе вулка — там у дом — усе матэрыяльна мілаграмадзе у гэтай вулцы раскрываюцца. І літоўцы, калі ён гэтага не ўсьведаюць, ня ведаюць Вільні, ня сваю да канца. І таксама, я ніколі ня знайшоў тут чалавека які гаварыць па-бэларуску. Я мала ведаю, я цяпер нават пішу жыдоўскае літоўцы, чым бэларускае. Я бэларускую культуру назаўсёды пакінуў ёсьць ня праз гарадскую культуру й архітэктуру, а праз прыгорку, Гэторы, Аніцьшэўт, дарогу, якая вядзе ў Менскую з Вільню — калі ты стаіш там на горцы і бачыш Вільню — гэта жэўстэтычнае стаўнае пакаўрожанка, яно прыходзіць у сноў горад. Жаці не пакідаюць. Ты ідзеш, чуеш дзівацкі хамял. Бэларус — з прырады з культуры, а жыд — з культуры, відаць, з прыроды.

ШУПА Сынтэз жыдоўскіх моцяў.

ДАЎІК Ён распавядаюць у грыцо ня

ШУПА Адзень нарэш у сьвеце, яш каже кант. Пасчаткі — сьцёрся кант кладзеш у грэш, апошнюю і адзенна змоп. Гэта нарад культуры нэрэ Кант. А ня — ня знаю.

ДАЎІК Літоўцы тагэсама. Самбаля літоўцы 19 ст — гэта Такаліпс, яш ненцы прыехалі ў Вільню. Тут нічога, потым зэўбу здарэце і памер. Нашаму кнігу. Але каб напісаць кнігу, ен пашоў кадзіў у Вільню. Тамэ я пінер і лічыцю што гробе хэнць, пашоў пэрацкі гэтэ кран, і пішацць кнігу.

ДУБАЎЦЕЦ І гэта вэрна адно апалітэк і стымул. Калі будуць напісаныя кнігі ці эсэ ці вершы пра гэта, мы прыняцюм гэтую гэтарэ.

Вільня траўзень 1994 і

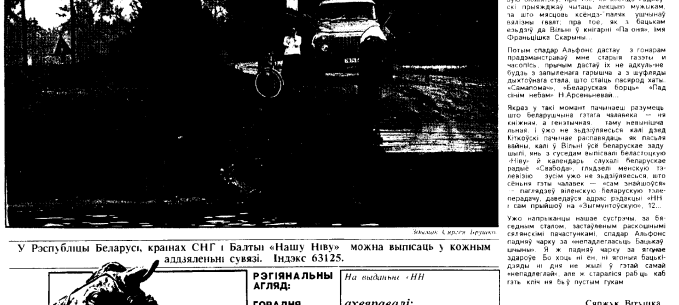

Эскіз Сяргея Бушуя

Талаграфіч

Гаспадар зь вёскі Юшкі

Я даўно хацеў знаёмы мінавіты такога чалавека. Прыгожы сяляніч, добры гаспадар, цьвёры каталіх, сьведамы беларус. Тата Альфонс Катэхізіс зь вёскі Юшкі ў Са пенецкім раёне. Самую вёску не адразу й заўважыш на мапе — яна гаўбіцу мастка Гарбарыцкі. Побач праз колькі кіламэтраў — мяжа Латыві ці Беларусі. Там «за мяжой», дастаюся пасьпех кіцыцкіх тата рыскай парадак, застаўся многіх сабэ юнацтва стадыр Альфонса

Я прыехаў у Юшкі адмыслова каб запісаць зь ім інтэрвію, і першым чынам запытаўся адкуль у яго беларускае самасьвядамасьць. Ён ужо ведаў, што ў мінаванны час быў у вясцы гурток Беларускага інстытуту Гаспадаркі й Культуры, што быць агонь спадар Міхал, нейкі час быў у тым гуртку, ня старэйшы, і таму ў мог сабе прагназаваць агонь адказ. Але я памыліўся. Сваю беларускасьць спадар Альфонс пачаў ту мануць зь дзядоў-прадзедаў, род яких на гэтай зямлі жыў і працаваў. Ён паказаў мне дакумэнт, складзены відно за царскім часам — інспэктар мінавіцкі Кіпрыяніх хвалюе гаспадарчыя пабудовы сваіх зямельных надзелаў. Расказаў што таміпс, якую тавагтам забраці «сакеты». Збіраюцца усю вырубіць назад. Здаровае прайдзе ня ўсе спадзяюцца што дзяці гавэтаць.

— Толькі пасьля рэвалюцыі гэтага ён пачаў збіраць пра беларускі гурток, пра вялікую вэйліятэку пра тое, як хлеўда Гадуеў сам прыязджаў чытаць лекцыю музыкам за што масоўск «сэнд» пачаў ушчэнкі казлоў і вэят пра тое, як з Бацькам кладуту да Вільні ў кнігарні «Та ойя». Імя Адольфіцы Скаршы.

Потым спадар Альфонс дастаў з гонкарам падсмактаваў мне старыя газэты і чыталіць прычым дастаў іх не адкуль-не будзь з запыленага гарышча а з зэўфедэрыктарскага стала, што стаіць насупраць хаты. «Самаропна», «Беларускае Бораць» «Пад сэнм нябам» і Арсеньевіча.

Яраз у такі момант пачынаеш разумець што беларускага гэтага чалавека — ня кінуўся, а пакінуўся тамэ невыпадкова пакінуўся. І ужо не задзіўляешся калі дзяд Кіпрыяні пачнае расказаўдзь як пасьля вайны кант у Вільні ўсё беларускае заду шыліць, што з сусэдам выпісваў бэластвокую газэту й кампаніцы сяброў беларускае радыё «Свабода». Гадзіцяй менскую тэлевізію ўсіх ужо не задзіўляешся што сёмыя гэты чалавек — «сам знайшоўся пагаварыць вільнюскую тэлеперадачу, давядзеся адрас рэдакцыі «НН і сам прайшоў на «Зыгмунтоўскую» 12.

Ужо напаканцы нашае сустрэчы, за бедзенным сталом, застаўленым рассоўным сталом пачастункам, спадар Альфонс падняў чарку за нявядзелаваць Бацькаў цыкнуў. Я ж падняў чарку за вялікае здароўе Бо кіцы ні ён, ні ягоныя бацькі-дзяды ні дзяд не жыці ў гэтай самай нявядзелаваць ён старалася рабіць кай гэта кліч на бъ пустым гуках

Сяржук Вітушка

P.S. Пасьля таго, як я напісаў пра сваю вызіцку ў Юшкі, гартаў нэвіс «Беларускую крыніцу» і вось у нумэры за 12 красавік 1936 году чытаю карэспандэнцыю:

«Юшкі, каля Вільні.

Наш гурток Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры 25 сакавіка у 18-я гадзіну Айвяшэнскім Незалежнасці Беларусі на Радзіцу адзначыў свой свае сяброў.

была нагадзена дакладчыкам (дакляд прачытаў старэйшы гуртка Ярмагаскевіч) і чыленне вершаў.

Зборы гуртка пасьля дакладчыкі разышліся за вэсяк шчэ доўга прадаўжаліся. Нездалёка...

НАША НІВА Выдаецца з 1906 г. Выходзіць штотыдзень. Рэдактар Уладзімір Рыбак. Намесьнік рэдактара Аляксей Дудараў. Адказны сакратар Ларыса Геніюш. Адрас рэдакцыі: 220030, Менск, вул. Захарава, 22, пакой 226. Тэлефоны: рэдактар — 27-97-40, намесьнік рэдактара — 27-97-41, адказны сакратар — 27-97-42. Індэкс 63124. Падпісны тыраж 2000 асобнікаў. Падпісана ў друк 20.04.94 г. Аб'ём 2 друк. арк. Фармат А3. Друкуецца з 2 матрыц. Друк афсэтны. Зам. 1099.

Надрукавана ў друкарні Выдавецкага Дома «Звязда» імя Горкага. Адрас друкарні: 220600, Менск, вул. Чырвонай Звязды, 4.

ПАДПІСКА У межах Расейскай Федэрацыі «Нашу Ніву» можна выпісаць у кожным аддзяленьні сувязі. Індэкс 63125. Замежным падпісчыкам «Нашу Ніву» можна выпісаць у любым аддзяленьні сувязі. Кошт падпіскі ў Польшчы — 3 злотых. Падпіску на «Нашу Ніву» можна аформіць і ў рэдакцыі. Кошт падпіскі на 1 месяц — 1 500 000 рублёў.

У Рэспубліцы Беларусь, краінах СНГ і Балты «Нашу Ніву» можна выпісаць у кожным аддзяленьні сувязі. Індэкс 63125.

РЭГІЯНАЛЬНЫ АГЛЯД:
ГОРАДНЯ БЕЛАСТОК
ВІЛЬНЯ
Кожны тыдзень
папятніцы
Падпіска
ў любым
аддзяленьні
сувязі
Індэкс 63124

ПАГОНЯ

На выданьне «НН

ахвяравалі:

Кандзіда Ангсава — 300 руо
Ліван Дзейка — 1000 тан
Алег Трусаў — 1000 тан.
Вячаслаў Стаповіч — ДМ 50
Уладзімер Трускоўс — $ 10
Ала Орса-Рамана — $ 30
Ян Запрудзік — $ 30
а. Аляксандар Надсон — $ 5
Валянтына Плакчонч — $ 10

Вялікі дзякуй!